

TURVALLINEN MATKA

Turvalliset ja paremmat mahdollisuudet perheiden yhdistämiseksi

Mitä on perheenyhdistäminen?

Paon tai siirtymisen yhteydessä perheet usein hajoavat. Perheenyhdistäminen on prosessi, joka mahdollistaa perheenjäsenien turvallisen ja laillisen matkustamisen turvapaikkamaasta suojeluaseman saaneen sukulaisen tai sukulaisten luokse.

Miten perheenyhdistäminen toimii käytännössä?

EU:n vuoden 2003 oikeutta perheenyhdistämiseen koskeva direktiivi on ollut pääasiallinen perheenyhdistämistä säätelevä laillinen väline. Kuitenkin direktiivin toimeenpanossa paljon on jätetty yksittäisten jäsenvaltioiden harkinnan varaan ja käytännöt vaihtelevat suuresti. Direktiivi määrää joukon rajoituksia perheenyhdistämisprosessille, esimerkiksi erottamalla kansainvälistä suojelua ja toissijaista suojeluasemaa nauttivat toisistaan sekä rajaamalla perheen määritelmää koskemaan vain ”ydinperhettä”, eli puolisoa ja alle 18-vuotiaita ei-naimisissa olevia lapsia.

Perheenyhdistämistä on mahdollista hakea myös Dublinin sopimuksen nojalla silloin, kun perheenjäsenet saapuvat Eurooppaan ja haluavat elää toisessa jäsenvaltiossa suojeluaseman saaneen sukulaisen kanssa. Dublinin sopimusta käyttävät perheenyhdistämispyyntöt ovat kuitenkin lukumäärältään vähäisiä ja itse prosessi on hyvin pitkä.

Miksi perheenyhdistäminen on tärkeää?

Perhe on yleisesti hyväksytty yhteiskunnan perusyksikkö. Oikeus perhe-elämään on turvattu Euroopan ihmisoikeussopimuksessa sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjassa, joista molemmat ovat kaikkien jäsenmaiden allekirjoittamia.

Perheenyhdistäminen on usein ainoa mahdollisuus yhdistää siirtymisissä hajonneita perheitä. Samalla se on ainoa merkittävä laillinen maahanmuuttokanava Eurooppaan perheenjäsenille, jotka tarvitsevat kansainvälistä suojelua.

Perheensä kanssa yhteen pääsemistä katsotaan edellytykseksi ihmiselle sopeutua ja integroitua uuteen yhteiskuntaan. Erillään eläminen – usein yhä vaarassa olevista – sukulaisista on ahdistuksen lähde, joka saattaa vaikuttaa kielteisesti ihmisen kykyyn toipua vaikeasta matkasta ja tehokkaasti integroitua uuteen maahan.

Mitkä ovat pääasialliset haasteet?

Vuosien 2015 ja 2016 aikana monet EU:n jäsenvaltiot tiukensivat perheenyhdistämispolitiikkaansa, vaikeuttaen näin ihmisten pääsyä sukulaistensa pariin. Eräät tiukennukset loivat vaatimuksia koskien esimerkiksi tiettyä maassaoloaikaa tai taloudellista kykyä huolehtia tulevista perheenjäsenistä.

Lisähaasteita perheenyhdistämiselle ovat luoneet käytäntöjen monimutkaisuus, puutteellinen ja riittämätön tieto asioista, perheenjäsenille asetetut kielitaitovaatimukset, pitkät odotusajat, hakijan vastuulle jäävät maksut sekä kohtuuttomat matka- ja kustannusvaatimukset EU:n ulkopuolelta siirtyville perheenjäsenille.

Kansainvälistä suojelua tarvitsevien perheenyhdistäminen

Ketkä ovat kansainvälistä suojelua tarvitsevia?

Kansainvälistä suojelua tarvitsevat tunnetaan yleisemmin pakolaisina. Kansainvälistä suojelua tarvitseva tarkoittaa, että henkilön turvapaikkahakemus on hyväksytty ja häneen pätevät vuoden 1951 (EU:n määritelmädirektiivin vahvistaman) pakolaissopimuksen määritelmät.

Vuoden 1951 sopimus määrittelee pakolaisen henkilöksi, jolla ”on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, oleskelee kotimaansa ulkopuolella ja on kykenemätön tai sellaisen pelon johdosta haluton turvautumaan sanotun maan suojaan”. Sama koskee kansalaisuudettomia henkilöitä, joiden kohdalla samat määritelmät täyttyvät.

Toisin sanoen, kunkin yksittäistapauksen arvioinnin jälkeen, henkilö määritellään pakolaiseksi, kun on päästy varmuuteen, että henkilö on suojelun tarpeessa koska häntä vainotaan yhden seuraavista kohdista perusteella: rotu, uskonto, kansallisuus, poliittinen mielipide tai tietyn sosiaalisen ryhmän jäsenyys.

Pakolaiseksi tunnustetut nauttivat 1951 sopimuksen ja EU:n määritelmädirektiivin heille antamaa suojasta, jokaista ihmistä kaikissa tilanteissa koskevien muiden ihmisoikeussopimusten lisäksi.

© Paul Jeffrey / World Council of Churches

Sovelletaanko kansainvälistä suojelua tarvitsevien tapauksessa erityisiä ehtoja perheenyhdistämisessä?

Kyllä. Kansainvälisen suojeluaseman saaneet ihmiset ovat suotuisemmassa asemassa hakiessaan perheenyhdistämistä. Heitä eivät koske esimerkiksi vaatimukset todistaa, että he kykenevät hankkimaan riittävän ja vakaan toimeentulon, takaamaan asuinolot tai hankkimaan sairausvakuutuksen; lisäksi heitä koskevat alennetut standardit perhesiteiden todistamisessa.

© Paul Jeffrey / World Council of Churches

Toissijaisessa suojeluasemassa olevien perheenyhdistäminen

Ketkä ovat toissijaisessa suojeluasemassa?

Toissijaisella suojeluasemalla tarkoitetaan henkilöitä, jotka eivät täytä vuoden 1951 kriteerejä pakolaisuudelle, mutta ovat silti suojelun tarpeessa. Näin on esimerkiksi niiden ihmisten kohdalla, jotka pakenevat konflikteja yleisen väkivaltaisuuden ja henkiin kohdistuvan uhan takia ilman, että heitä olisi yksilöinä uhattu rodun, uskonnon, poliittisen mielipiteen jne. takia.

EU:n määritelmädirektiivin mukaan toissijaisessa suojeluasemassa olevalla henkilöllä tarkoitetaan ”kolmannen maan kansalaista tai kansalaisuudetonta henkilöä, jolle ei voida myöntää pakolaisasemaa mutta jonka suhteen on esitetty merkittäviä perusteita uskoa, että jos hänet palautetaan alkuperämaahansa tai kansalaisuudettoman henkilön ollessa kyseessä entiseen pysyvään asuinmaahansa, hän joutuisi todelliseen vaaraan kärsiä vakavaa haittaa.”

Toissijaisessa suojeluasemassa olevat saavat yleensä lyhyempiä oleskelulupia kuin kansainvälistä suojelua tarvitsevat. Oleskeluluvat on mahdollista uusua, mutta väliaikaisuus lisää ihmisten epävarmuutta pysyä maassa. Suojeluasemien väliset erot ovat tällä hetkellä erittäin ajankohtaisia, sillä EU:n valtiot ovat enenevässä määrin myöntämässä toissijaisia suojeluasemia kansainvälisen suojeluaseman asemasta.

Alun perin Euroopan maat pyrkivät rajoittamaan näiden kahden suojeluaseman välistä eroa ja muotoilemaan yhdenmukaisen aseman, joka antaisi ihmisille samat oikeudet ja velvollisuudet. Kuitenkin viime aikojen aloitteet eivät ole ainoastaan säilyttäneet asemien välistä eroa, vaan saattavat kasvattaa sitä entisestään. Yksityiskohtainen analyysi uusimmasta aloitteesta EU:n määritelmädirektiivin muuttamiseksi on luettavissa (englanniksi) [täältä](#).

Onko toissijaisessa suojeluasemassa olevien ja pakolaisten välillä eroa perheenyhdistämisessä?

Kyllä. EU:n perheenyhdistämisdirektiivi ei ota toissijaisia suojeluasemaan nauttivia huomioon, vaikka jäsenvaltiot voivatkin päättää heidän ottamisesta mukaan – ja useimmat maat ovatkin aivan viime päiviin asti näin tehneet.

Yleensä toissijaista suojeluasemassa olevia koskevat perheenyhdistämisessä samat säädökset kuin kolmannen maan kansalaisia, mukaan lukien tulovaatimukset ja odotusajat, jotka eivät selkeästi ota huomioon näiden perheiden eron tapauskohtaista luonnetta.

Vuoden 2016 aikana monissa Euroopan maissa on säädetty rajoituksia kaventamaan toissijaista suojeluasemaa nauttivien pääsyä perheenyhdistämiskäytäntöjen piiriin. Esimerkiksi Saksassa toissijaista suojeluasemaa nauttivien on odotettava kaksi vuotta ennen hakemuksen tekoa. Myös Ruotsi on merkittävästi kaventanut toissijaisessa suojeluasemassa olevien perheenyhdistämismahdollisuuksia.

© Paul Jeffrey / World Council of Churches

Perheenyhdistäminen ja lapset

Onko lapsilla erityisoikeuksia?

Kyllä. Lapsiin sovelletaan *lapsen paras etu*-periaatetta, joka ei päde ainoastaan perheenyhdistämisessä vaan koskee kaikkia lapsien kohteluun liittyviä asioita.

Tämän etuoikeutetun kohtelun mukaisesti on äärimmäisen tärkeää, että jäsenvaltiot tunnustavat lasten aseman välittömästi, kun he saapuvat maahan, sukulaistensa kanssa tai ilman. Tämän vuoksi lapsien ikää arvioidaan eri tavoin ja käytännöt vaihtelevat maittain.

Sovellettaessa EU:n perheenyhdistämisdirektiiviä, EU:n jäsenvaltioita vaaditaan ottamaan huomioon lapsen paras etu.

Entä yksin matkustavat lapset?

Yksin matkustavaksi lapseksi määritellään henkilöt jotka ovat alle 18-vuotiaita ja joilla ei ole aikuista huoltajaa, eli vanhempaa tai muuta laillisesti lapsesta vastuussa olevaa henkilöä.

Uusimpien tietojen mukaan turvapaikkaa Euroopasta hakevien yksin matkustavien lapsien määrä on kasvussa ja eräät jäsenvaltiot (esimerkiksi Ruotsi) vastaanottavat paljon enemmän yksin saapuvia lapsia kuin muita.

Yksin matkustavien lapsien kohdalla EU:n lainsäädäntö perheenyhdistämisestä katsoo, että jäsenvaltioiden tulisi turvata lapsen lähisukulaisten tulo maahan. Jos lähisukulaisia ei ole tai heitä ei voi löytää, kysymykseen tulevat lailliset huoltajat tai muut sukulaiset.

© Paul Jeffrey / World Council of Churches